

A Közös Agrárpolitika előtt álló kihívások

A mezőgazdaság intenzifikációja évtizedek óta komoly fenyegetést jelent természeti környezetünk állapotára világszerte (Tilman et al. 2011). A biológiai sokféleség csökkenésének legfontosabb oka Európában a mezőgazdaság (Henle et al., 2008; Crenna et al., 2019), emellett jelentős mértékben közvetlenül hozzájárul az éghajlatváltozáshoz (EEA, 2018), illetve az annak hatásait felgyorsító földhasználati változásokhoz is. Mindeközben az európai mezőgazdaság annak ellenére válik egyre intenzívebbé, hogy az 1990-es évek óta változatos környezet- és természetvédelmi eszközöket integráltak a Közös Agrárpolitikába (KAP) (Boulanger – Messerlin, 2010). Ennek oka, hogy a KAP kitűzött céljai és a kialakított támogatási rendszer között éles eltérés van, a költségvetés legnagyobb részét a legkevésbé hatékony intézkedésekre fordítják (Pe'er – Lakner, 2020).

Magyarországon is élesen rávilágított a fennálló problémákra a 2022-es év. Egyrészt a kialakult aszály megmutatta, hogy jelenleg az Alföldön gazdálkodók egyáltalán nincsenek felkészülve a termelés környezeti feltételeinek megváltozására. Másrészt, az orosz-ukrán háború nem csupán a keletről érkező nyersanyagokhoz és energiahordozókhoz való hozzáférést nehezíti, de problémákat gördít számos mezőgazdasági termék és alapanyag beszerzése elé is, amelyekre mind hazánknak, mind az EU-nak is szüksége van.

A KAP előtt álló kihívások miatt, annak jövőjével kapcsolatban Pe'er – Lakner (2020) három scenáriót vázolt fel:

1. Átállás a hangsúlyos zöldítésre, valamint az EU és tagállamai közötti szoros együttműködésnek köszönhetően a kifizetések hatékonyságának növelése.
2. Egy új élelmiszer- és mezőgazdasági politika kialakítása, amely kiegészítheti, vagy részben helyettesítheti a KAP-ot, viszont a kitűzött célok azonosak (pl. élelmiszer-pazarlás, elhízás elleni küzdelem).
3. A KAP megszűnése. Miután több tagállam erőfeszítéseket tesz megszokott üzleti kapcsolatainak fenntartására, illetve éles viták folynak a mezőgazdasági támogatásokról, a környezetvédelmi érdekekről, a gazdálkodók támogatásáról stb., ennek a forgatókönyvnek is reális esélye van.

Számos tanulmány foglalkozik nem csupán a KAP jövőjének alakulásával, hanem önmagában a mezőgazdaság előtt álló nehézségekkel, lehetséges fejlesztési irányokkal és jövőképekkel is. Ezek kitérnek a művelési módok megváltoztatásában, a műtrágya- és növényvédőszeres visszafogásában rejlő lehetőségekre, a környezetterhelés hatásaira, az ÜHG kibocsátás csökkentési lehetőségeire és a támogatások felhasználási hatékonyságának növelésére is (Fathizad et al., 2022; Imbrenda et al., 2014; Latocha et al., 2016; Prudhomme et al., 2020; Sportelli et al., 2022).

A KAP legújabb reformját 2021 decemberében fogadták el, és 2023 januárjától lépett életbe. Fontos lépés, hogy az új KAP az Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal, EGD) részét képezi, így annak céljait szolgálja, és kulcsszerepe van a Termőföldtől az Asztalig (Farm to Fork) és a biodiverzitás stratégiák végrehajtásában is (Matthews, 2020). E dokumentumok a magasabb fokú fenntarthatóságot, valamint az egészséges és tápláló élelmiszerek előállítását helyezik a középpontba, remélhetőleg ebbe az irányba terelve az agrár- és élelmiszeripari ágazat

szereplőit is. Ezt szolgálja a monitoring rendszer indikátor alapú átalakítása is, amelynek révén a KAP-hoz kötődő kifizetések nem csupán plusz bevételi forrásokat jelentenek, hanem a kitűzött célok komolyabb teljesítésének kényszerét is. Ez nagyon fontos, hiszen a KAP-ot ért kritikák sarokköve, hogy a zöldítéshez kapcsolódó kifizetések nem bizonyultak hatékonyak a mezőgazdasági termelés olyan szintű megváltoztatásában, amely igazolni tudta volna a bekerülési költségeket (Heinemann – Weiss, 2020), vagy jobb esetben a kedvező hatások csak a térben elszórtan jelentkeznek, magas költségeket eredményezve (Lovec et al., 2020; Erjavec et al., 2018). Emiatt az új KAP célkitűzései meglehetősen ambíciózusak, és megkövetelik a gazdálkodóktól a valódi eredményeket a környezetvédelmi és éghajlat-politikai intézkedések terén. Erre azért is szükség van, mert ahogyan Matthews (2017) rámutatott, a KAP 2014-2020 közötti időszakának számos hiányossága van, amelyek a környezetvédelmi és éghajlat-politikai törekvéseket érintik.

[CAPTIVATE](#) projekt, amelyet az Európai Unió Erasmus+ programja finanszíroz, a mezőgazdasági termelők és mezőgazdasági tanácsadók tudásátadására és szakképzésére irányul az EU jelenlegi stratégiai irányvonalaihoz – mint például a Zöld Megállapodás, a "Farm to Fork" stratégia és a Biológiai Cselekvési Terv – kapcsolódóan. A CAPTIVATE egyik fő célja, hogy a gazdálkodók jobban megértsék a feltételrendszert, az ökoszisztemeket és a vidékfejlesztési szabályozásokat, felelősségteljesebben és tudatosabban válasszák ki és vegyenek részt az egyes rendszerekben, hatékonyabban hajtva végre az új KAP-intézkedéseket.

Felhasznált irodalom

Crenna, E. – Sinkko, T. – Sala, S. (2019): Biodiversity impacts due to food consumption in Europe. *Journal of Cleaner Production* 227 pp. 378–391. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.04.054>

Henle, K. – Alard, D. – Clitherow, J. – Cobb, P. – Firbank, L. – Kull, T. – McCracken, D. – Moritz, F.A.R. – Niemalä, J. – Rebane, M. (2008): Identifying and managing the conflicts between agriculture and biodiversity conservation in Europe—A review. *Agric. Ecosyst. Environ* 124 (1-2) pp. 60–71. <https://doi.org/10.1016/j.agee.2007.09.005> A letöltés dátuma: 2022. május 17.

Tilman, D. – Balzer, C. – Hill, J. – Befort, B.L. (2011): Global food demand and the sustainable intensification of agriculture. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 108 (50) pp. 20260-20264. <https://doi.org/10.1073/pnas.1116437108>

European Environmental Agency (EEA): Annual European Union Greenhouse Gas Inventory 1990–2016 and Inventory Report. 2018. https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-greenhouse-gas-inventory-2018/at_download/file A letöltés dátuma: 2022. május 17.

Boulanger, P.H. – Messerlin, P.A. (2020): *European Agriculture: Challenges and Policies*. The German Marshall Fund of the United States, Washington DC. 93 p.

Pe'er, G. – Lakner, S. (2020): The EU's Common Agricultural Policy Could Be Spent Much More Efficiently to Address Challenges for Farmers, Climate, and Biodiversity. *One Earth*. 3 (2) pp. 173-175. <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2020.08.004>

Fathizad, H. – Taghizadeh-Mehrjardi, R. – Hakimzadeh Ardakani, M.A. – Zeraatpisheh, M. – Heung, B. – Scholten, T. (2022): Spatiotemporal Assessment of Soil Organic Carbon Change Using Machine-Learning in Arid Regions. *Agronomy* 12 (3) 628. <https://doi.org/10.3390/agronomy12030628>

Imbrenda, V. – D’Emilio, M. – Lanfredi, M. – Macchiato, M. – Ragosta, M. – Simoniello, T. (2014): Indicators for the estimation of vulnerability to land degradation derived from soil compaction and vegetation cover. *Eur. J. Soil Sci*, 65 (6) pp. 907–923. <https://doi.org/10.1111/ejss.12184>

Latocha, A. – Szymanowski, M. – Jeziorska, J. – Stec, M. – Roszczewska, M. (2016): Effects of land abandonment and climate change on soil erosion – An example from depopulated agricultural lands in the Sudetes Mts., SW Poland. *CATENA*, 145, pp. 128–141. DOI: 10.1016/j.catena.2016.05.027

Sportelli, M. – Frascioni, C. – Fontanelli, M. – Pirchio, M. – Gagliardi, L. – Raffaelli, M. – Peruzzi, A. – Antichi, D. (2022): Innovative Living Mulch: Management Strategies for Organic Conservation Field Vegetables: Evaluation of Continuous Mowing, Flaming, and Tillage Performances. *Agronomy* 12 (3) 622. <https://doi.org/10.3390/agronomy12030622>

Prudhomme, R. – Brunelle, T. – Dumas, P. – Le Moing, A. – Zhang, X. (2020): Assessing the impact of increased legume production in Europe on global agricultural emissions. *Regional Environmental Change* 20, 91. DOI: 10.1007/s10113-020-01651-4

Matthews, A. (2020): The new CAP must be linked more closely to the UN Sustainable Development Goals. *Agric Econ* 8, (19). <https://doi.org/10.1186/s40100-020-00163-3>

Matthews, A. (2017): Decoding the CAP Communication. <http://capreform.eu/decoding-the-cap-communication/> A letöltés dátuma: 2022. május 17.

Heinemann, F. – Weiss, S. (2018): The EU Budget and Common Agricultural Policy Beyond 2020: Seven More Years of Money for Nothing?, *EconPol Working Paper*, 17 (2) <http://hdl.handle.net/10419/219479>

Lovec, M. – Šumrada, T. – Erjavec, E. (2020): New CAP Delivery Model, Old Issues. *Intereconomics* 55, pp. 112–119. <https://doi.org/10.1007/s10272-020-0880-6>

Committee—The CAP Strategic Plans beyond 2020: Assessing the Architecture and Governance Issues in Order to Achieve the EU-Wide Objectives, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/617501/IPOL_STU\(2018\)617501_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/617501/IPOL_STU(2018)617501_EN.pdf). A letöltés dátuma: 2022. május 28.